

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ
ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ**

Навчально-методичний посібник
для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія)

Рецензенти:

О.С. Марченко, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Н.Б. Решетняк, к.е.н., доцент, доцент кафедри загальної економічної теорії Національного технічного університету «Харківський політехнічний університет».

Рекомендовано до друку Вченою радою
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С.Сковороди (протокол № 4 від 03.06.2019).

I-66 Інноваційні методи викладання економічних дисциплін та їх використання в процесі підготовки бакалаврів і магістрів з економіки. Навчально-методичний посібник для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія). – Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2019. - 162 с.

ISBN 978-617-7675-78-4.

Підготовка бакалавра і магістра як кваліфікованих фахівців з економічної теорії в сучасних умовах базується на компетентнісному підході, що вимагає формування у студентів поглиблених знань з економіки, наявності навичок та вмінь аналізувати складні економічні процеси, брати активну участь у виробничо-господарській, управлінській і освітній діяльності та приймати відповідальні рішення. Викладачі ЗВО мають використовувати інноваційні методи у викладенні теоретичних питань з економічних дисциплін, проведенні науково-дослідницької діяльності, організації практик та здійсненні виховної роботи зі студентами.

У навчально-методичному посібнику висвітлені теоретичні питання щодо сутності та видів сучасних інноваційних методів викладання економічних дисциплін, надані методичні рекомендації на допомогу студентам з питань використання цих методів у процесі підготовки фахівців з економіки. Посібник рекомендується викладачам економічних дисциплін і студентам - майбутнім бакалаврам та магістрам з економіки.

УДК 378.016:33(075.8)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ	9
1.1. Курс «Методика викладання економічних дисциплін» та його роль у забезпеченні професійного розвитку майбутніх викладачів економіки.....	9
1.2. Досвід використання інноваційних технологій підготовки магістрів економічного профілю в університетах і бізнес-школах США та його впровадження в Україні	17
1.3. Індивідуальне наукове дослідження магістранта як завершальний етап підготовки кваліфікованого фахівця з економічної теорії	39
РОЗДІЛ 2. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЕФЕКТИВНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФАХІВЦІВ З ЕКОНОМІКИ	54
2.1. Інтерактивне навчання як умова професійного розвитку майбутнього вчителя економіки	54
2.2. Методика впровадження кейсів у викладанні економічних дисциплін професійного циклу	64
2.3. Інформаційно-аналітичний континуум фахової підготовки економіста у вищій школі	81
2.4. Ділова гра як інноваційна форма проведення практичних занять з економічних дисциплін	93
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ І РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	110

3.1. Навчальний тренінг як засіб формування готовності майбутніх економістів (викладачів економіки) до професійної діяльності	110
3.2. Інноваційні форми контролю володіння професійними компетентностями студентів економічних спеціальностей.....	124
3.3. Напрями та форми контролю якості підготовки майбутніх вчителів економіки до виховної роботи в школі	133
ВИСНОВКИ.....	143
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	148

ВСТУП

*Економічний спосіб мислення,
особливо за обставин демократії, –
необхідна передумова успішного розвитку
А.Хейне*

Здійснення важливих перетворень у соціально-економічному розвитку суспільства, які пов'язані з ринковою трансформацією України, створенням незалежної демократичної держави, прогресом науки і культури, формуванням економіки знань, входженням у світовий економічний та освітній простір вимагають підготовки висококваліфікованих фахівців у різних галузях знань, зокрема за спеціальністю «Економіка» «Економічна теорія». У цих умовах значно зростає роль наукового та освітнього комплексів, особливо вищих навчальних закладів. Усі високо розвинені країни надають велику увагу розвитку та оновленню вищої освіти. Це необхідно для забезпечення інтелектуальної незалежності, вироблення і просування знань, підготовки громадян та кваліфікованих фахівців, без яких неможливим є соціально-економічний, культурний та політичний прогрес суспільства.

Україна намагається вирішити ряд проблем, пов'язаних з трансформацією вищої освіти. Вирішується завдання диверсифікації освіти, гнучкості доступу населення до різноманітних типів і видів вищої освіти та раціоналізації освітніх програм різного рівня. Закон України «Про вищу освіту» (01.07.2014) регламентує засади функціонування вищої освіти з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Особливе значення набуває посилення наукової та практичної компоненти у підготовці кваліфікованих фахівців - випускників закладів вищої освіти, які могли б виступати інноваторами. Завдання педагогічного університету у справі підготовки майбутніх фахівців з

економіки - вчителів економіки для загальноосвітньої школи, наукових працівників, фахівців-економістів для різних видів підприємств і установ полягає у тому, щоб озброїти їх знаннями сучасної економічної науки, навчити добувати і творчо використовувати ці знання на практиці, а також сформувати навички самостійного проведення дослідницької та викладацької діяльності. Особливе значення для здійснення цих завдань у навчальному процесі має оволодіння сучасними методами наукових досліджень та викладання економічних дисциплін.

Основною метою даного навчально-методичного посібника є надання допомоги майбутнім бакалаврам та магістрам з економічної теорії у здійсненні пізнання та практичного володіння інноваційними методами викладання економічних дисциплін, використанні їх у професійній діяльності з учнями і студентами під час проведення навчальної, виробничої, науково-дослідницької практик та у процесі підготовки і проходження атестації здобувачів вищої освіти першого й другого рівня.

Підготовка бакалаврів та магістрів з економіки у закладах вищої освіти України, відповідно до Закону України «Про вищу освіту» здійснюється за професійними, освітньо-професійними, освітньо-науковими, програмами на різних рівнях вищої освіти, які є підставою для отримання відповідного ступеня вищої освіти. Сучасні Стандарти вищої освіти підготовки бакалаврів та магістрів з економіки передбачають підготовку висококваліфікованих професіоналів з економіки, які володіють сучасним економічним мисленням, теоретичними знаннями і прикладними навичками, здатних вирішувати практичні, дослідницькі й управлінські завдання та проблеми функціонування економічних систем різного рівня, що вимагає значної модернізації та покращення якості навчального процесу у закладах вищої освіти. Після завершення освітніх програм підготовки фахівців вищої освіти першого і другого рівнів кваліфікаційна комісія здійснює їх атестацію і присвоює кваліфікацію бакалавра чи магістра з економіки, звертаючи увагу на якість підготовки випускників. Атестація – це встановлення відповідності

засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Для реалізації цих завдань та більш повного озброєння майбутніх бакалаврів та магістрів з економіки відповідним рівнем знань, формування необхідних навичків та вмінь викладачі випускової кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди постійно працюють над удосконаленням навчального процесу, підвищенням ефективності науково-дослідницької роботи, використовуючи інноваційні методи в роботі зі студентами. Практичне використання інноваційних методів у навчальному процесі, їх обговорення на науково-методичному семінарі кафедри і науково-методичних конференціях, застосування під час підготовки студентів до атестації та її проведення знайшли своє відображення в даному навчально-методичному посібнику. В першому розділі автори зосереджують свою увагу на розкритті питань навчально-методичного забезпечення викладання економічних дисциплін та його значення в системі формування професійних компетентностей сучасних фахівців з економіки. Другий розділ присвячено розкриттю сутності та форм інформаційно-комунікативних технологій як ефективних засобів формування та розвитку творчого потенціалу фахівців з економіки. Третій розділ надає змогу ознайомитись з формами та методами контролю якості професійної підготовки і розвитку особистості майбутніх викладачів економічних дисциплін.

Під час навчання та у процесі підготовки до атестації студентам важливо оволодіти сучасними інноваційними методами викладання економічних дисциплін і продемонструвати сформовані можливості до самостійної навчальної та дослідницької праці. Це надасть допомогу для формування вміння логічного викладення теоретичних питань, обґрунтування своїх поглядів та формулювання висновків, можливості створення і реалізації оригінальних проектів, навичків здійснення розрахунків економічних показників на підставі зібраних даних, здатність

застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для управління економічною діяльністю, викладення практичних рекомендацій щодо подолання негативних тенденцій та визначення перспектив економічного розвитку, використання нових комунікаційних та інформаційних технологій, навички оцінювання можливих ризиків та наслідків управлінських рішень, вміння працювати в команді, приймати відповідальні рішення тощо. Володіння цими важливими навичками та вміннями повинно сприяти ефективній діяльності як вчителя економіки у загальноосвітній школі та викладача і дослідника у закладі вищої освіти, так і фахівця - економіста, менеджера на підприємствах будь-якої галузі економіки, фінансової сфери чи державної установи.

Навчально-методичний посібник адресовано студентам галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія), які є здобувачами вищої освіти на першому (бакалаврському) і другому (магістерському) рівнях, та викладачам економіки.

Авторський колектив: Прокопенко І.Ф., академік НАПН України, д.п.н., проф., (керівник авторського колективу) - загальна редакція, 1.3 (у співавт.); Гончаров Д.О., к.п.н., доц. - 3.3; Мельникова О.В., к.п.н., доц. - 3.1; Олійник О.В., доц. - 1.2 (у співавт.); Олійник Ю.О., к.п.н., доц. - 3.2; Осьмірко І.В., к.е.н., доц. - 2.3 (у співавт.); Радченко Л.П., к.е.н., доц., проф. каф.- вступ; 1.3 (у співавт.); висновки; Самарська О.І., к.м.н., доц. - 1.2 (у співавт.); Сідельнікова В.К., к.п.н., доц. - 2.1; Сідельнікова І.В., к.е.н., доц., проф. каф. - 1.1; Соляр В.В., к.е.н., доц. - 2.2; 2.3 (у співавт.); Шиловцева Н.В., к.е.н., доц., проф. каф. - 2.4.

управління. Кейс-метод дозволяє активізувати різні теоретичні знання з того чи іншого курсу, практичний досвід студентів, їх здатність висловлювати свої думки, ідеї, пропозиції, вміння вислухати альтернативну точку зору, і аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу студенти і слухачі мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, застосовувати на практиці теоретичний матеріал.

Використання цього методу необхідно ще й тому, що він дозволяє побачити неоднозначність вирішення проблем в реальному житті. Можна бути чудовим фахівцем-теоретиком, але навчитися знаходити найбільш раціональне рішення, бути готовим співвідносити вивчений матеріал з практикою - цьому потрібно вчити за допомогою активних методів навчання, включаючи кейси в навчальні курси. Розробка і викладання кейсів - неймовірно складна задача, яка висуває вимоги високого професіоналізму, педагогічної майстерності та ерудиції.

2.3. Інформаційно-аналітичний континуум фахової підготовки економіста у вищій школі

Сучасний економіст – це фахівець з ефективної економічної діяльності. Спеціальність «Економіст» є суміжною для таких професій як бухгалтер, маркетолог, фінансист, менеджер тощо. Специфічні риси, головним чином, визначаються особливостями здійснюваної трудової діяльності.

Першою специфічною рисою є об'єкт трудової діяльності, в якості якого виступають фінансові ресурси організації, які потрібно примножити з метою отримання прибутку. Фінанси завжди потребують суворого обліку і звітності, яка багато в чому залежить від організаційно-правової форми господарюючого суб'єкта та власника майна організації. Більш високі вимоги пред'являються до співробітників державних і муніципальних унітарних підприємств, де власником є держава.

Специфічною рисою професії економіста є також те, що вона потребує формування широкого спектру компетенцій. Це дозволяє випускнику ЗВО, який обрав шлях економічної діяльності, в подальшому працювати за більш вузькою спеціальністю, з урахуванням особистих якостей та вмінь. Так уміння вести облік, дотримання «dead line», застосування методів системного аналізу при роботі з цифрами, володіння спеціальними комп'ютерними програмами – якості, які не можуть залишитися непоміченими керівництвом. Однак професія бухгалтер доступна далеко не кожному фахівцю економічного профілю. Дана спеціалізація передбачає володіння певними професійними навичками: знання основних видів банківських операцій, податкового, цивільного і трудового законодавства, ведення балансу підприємства, грамотне складання звітності та ін. Крім того, оволодіння навичками ведення бухгалтерського обліку – процес навчання, де паралельно відбувається формування відповідних особистих якостей: здатність до комплексного аналізу, педантичність, скрупульозність, управління часом, спокій і стресостійкість. Все це потребує тривалої фахової підготовки, вивчення комплексу спеціалізованих дисциплін та методик, а також робота з різним програмним забезпеченням.

Третьою особливістю професії економіста є її взаємозв'язок з іншими галузями знань. Перш за все, варто відзначити зв'язок з правом. Міжгалузевий принцип законності повинен мати центральне положення в економічній професії. У своїй роботі економіст, незалежно від того, де він здійснює свою діяльність, повинен керуватися основними нормативно-правовими актами, що регулюють сферу його праці. Важлива роль відводиться діяльності бухгалтерського працівника. Це пояснюється тим, що бухгалтерський облік передбачає формування документованої систематизованої інформації про об'єкти обліку і складання на її основі бухгалтерської (фінансової) звітності. З цього випливає, що бухгалтер у своїй діяльності керується законами, а також наказами та листами компетентних міністерств. Його діяльність носить найважливіший характер, так як через

неправильну звітність фінансові результати підприємства можуть погіршитися.

Саме специфічні риси професії економіста виділяють її на ринку праці. Просторовість відкриває великий спектр можливостей для самореалізації в усіх галузях економіки та професійного зростання. Економісти затребувані навіть в таких абсолютно різних сферах життя суспільства, як медицина і будівництво, ракетобудування і сільське господарство, торгівля і правоохоронна діяльність, освіта і вантажоперевезення тощо. Підготовка економіста у вищій школі спрямована на отримання комплексу знань, набутті умінь та навичок у сфері економічної діяльності, що передбачає набуття предметно-спеціальних компетентностей із широким доступом до працевлаштування і подальшого професійного зростання. Тому кожен студент, який планує пов'язати своє життя з економікою, завжди може знайти собі гідне місце в усіх галузях суспільного життя.

Зважаючи на особливості професії економіста і відповідальне ставлення до якості підготовки сучасного фахівця, готового працювати в умовах швидкої інновативності суспільства, навчання за освітньо-професійною програмою підготовки здобувачів вищої освіти першого та другого рівня вищої освіти за галуззю знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальністю 051 «Економіка» Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди здійснюється в рамках чинного нормативно-правового забезпечення. Освітня діяльність ґрунтується на концептуальних засадах Національної Доктрини розвитку освіти, Державній Національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття»), Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту», наказами Міністерства освіти і науки України, визначається Статутом ХНПУ імені Г.С.Сковороди, Положенням про організацію освітнього процесу в Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С.Сковороди, затвердженого Вченою радою університету (16.12.2016 р.), Правилами внутрішнього розпорядку університету та іншими нормативно-правовими актами. Характерною особливістю даної програми є її

міждисциплінарний характер, що надає випускникам можливість оволодіння широким колом компетентностей на основі системних знань про закономірності функціонування сучасної ринкової економіки та правового забезпечення бізнесу, механізмів прийняття рішень як в освітній, так і в підприємницькій діяльності. Основна увага приділяється ґрунтовній, практико-орієнтованій економіко-правовій та психолого-педагогічній підготовці, розвитку аналітичних, дослідницьких та управлінських здібностей. Особливий акцент в програмі зроблено на поглиблене знання української та іноземних мов, формуванню професійно значущих особистісних якостей: лідерства, креативності, прийняття управлінських рішень, формування критичного мислення.

Основною метою освітньої діяльності університету за спеціальністю 051 «Економіка» є професійна підготовка фахівців у галузі економіки та економічної політики, правового забезпечення бізнесу, економічної та бізнес-освіти, готових до таких видів професійної діяльності, як економіко-правова, фінансово-аналітична, організаційно-управлінська, освітньо-наукова, індивідуальна підприємницька діяльність. Програма спрямована на формування економістів, науковців, викладачів, нового перспективного способу мислення, здатних до фундаментального аналізу сучасної економіки, генерування нових знань на базі досягнень науки та практики. Фахівець з економіки має оволодіти загальноекономічними та професійними знаннями, вміннями та навичками для виконання професійних функцій і типових задач діяльності у сфері економічної політики та юридичних аспектів ведення бізнесу. Підготовка висококваліфікованого фахівця з економіки, здатного вирішувати завдання, пов'язані з аналітичною, плановою, організаційною, обліково-статистичною, контрольною та інформаційною діяльністю на підприємствах, в установах та організаціях усіх форм власності і видів економічної діяльності. Випускники можуть працювати у державних та приватних бізнес-структурах (на різних посадах організаційно-управлінського та фінансово-економічного профілю); виконувати трудові обов'язки на державній службі (експертиза ключових документів у сфері

соціально-економічної політики загальнодержавного, регіонального та місцевого рівнів); практикувати освітню та наукову діяльність у закладах середньої, професійно-технічної та вищої освіти, займаючись викладанням навчальних курсів; займати посади менеджера, адміністратора, керівника і фахівця відділів навчання та розвитку персоналу, консультанта у сфері освіти та бізнесу).

У зв'язку з цим зміст освітньої програми підготовки майбутнього економіста, способи та методи викладання професійних дисциплін враховують специфіку професійної діяльності економіста відповідно до Національного класифікатору України: «Класифікатор професій» ДК 003:2010 :

- 1231 Керівники фінансових, бухгалтерських, економічних, юридичних та адміністративних підрозділів та інші керівники
- 1312 Керівник малого підприємства без апарату управління в промисловості
- 1474 Менеджери (управителі) у сфері досліджень та розробок
- 1475.3 Менеджери (управителі) з дослідження ринку та вивчення суспільної думки
- 1475.4 Менеджер (управитель) із зв'язків з громадськістю
Менеджер (управитель) з питань комерційної діяльності та управління
- 1477.1 Менеджер (управитель) з персоналу
- 1479 Менеджер (управитель) з організації консультативних послуг
- 1483 Менеджер (управитель) у соціальній сфері
- 1499 Менеджер (управитель) (компанії, фінансової, освітньої, державної установи, власного бізнесу)
- 2310.2 Асистент, викладач вищого навчального закладу
- 2320, Вчитель, викладач навчального закладу
- 2331 Вчитель загальноосвітнього навчального закладу
- 2351.2 Методист з економічної освіти
- 2352 Інспектор-методист

- Інспектор середніх спеціальних та професійно-технічних навчальних закладів
- 2419.1 Науковий співробітник-консультант (інтелектуальна власність)
- 2419.2. Професіонали у сфері маркетингу, ефективності господарської діяльності, раціоналізації виробництва, інтелектуальної власності та інноваційної діяльності
- 2441.1 Науковий співробітник-консультант (економіка)
- 2441.2 Економіст
- Консультант з економічних питань
- Економіст з бухгалтерського обліку та аналізу господарської діяльності
- Економіст з договірних та претензійних робіт
- Економіст з планування
- Економіст з фінансової роботи
- Економіст із ціноутворення
- Консультант з економічних питань
- 2447.2 Фахівець з управління проектами та програмами у сфері матеріального (нематеріального) виробництва
- 3340 Лаборант (освіта)
- Педагог професійного навчання
- 3423 Агент із зайнятості й трудових контрактів
- 3435.1 Організатор діловодства (державні установи)
- 3435.2 Організатор діловодства (види економічної діяльності)
- 3436 Помічник керівника підприємства (установи, організації)
- 3475 Тренер-методист (бізнес-тренер, інструктор бізнес-навчання, коуч, фасилітатор, модератор в навчально-тренувальних центрах, корпоративних університетах, відділах навчання і розвитку персоналу, освітніх підрозділах підприємств)
- 3475 Тренер-методист (бізнес-тренер, інструктор бізнес-навчання, коуч, фасилітатор, модератор в навчально-тренувальних центрах, відділах навчання і розвитку персоналу, освітніх підрозділах підприємств)

Перелічені посади керівників, фахівців і службовців передбачають виконання різних обліково-аналітичних, контрольно-ревізійних, аудиторських, консалтингових, організаційно-управлінських, нормативно-методичних та ін. функцій в економічних, фінансових, маркетингових, виробничо-економічних та аналітичних службах організацій різних галузей, сфер і форм власності, фінансових, кредитних та страхових установ, органах державної і муніципальної влади, академічних та відомчих науково-дослідних організаціях, загальноосвітніх установах, в установах професійної та вищої освіти. Об'єктами професійної діяльності бакалаврів та магістрів є поведінка господарюючих агентів, їх витрати і результати, функціонуючі ринки, фінансові та інформаційні потоки, виробничі процеси. Випускник зі спеціальності «Економіка» це професіонал з набором компетентностей розрахунково-аналітичної, контрольно-ревізійної, організаційно-управлінської, науково-методичної та педагогічної діяльності (табл. 1).

Професійна діяльність передбачає роботу з великим обсягом інформації, у тому числі аналітичного характеру. Виокремлення та осмислення змісту інформаційних завдань професійної діяльності майбутнього економіста дозволяє визначитися з необхідними результатами навчання, що передбачають формування інтегративної характеристики особистості, готової та здатної успішно виконувати професійні функції в умовах взаємодії спеціальних галузевих та загальних інформаційних знань, умінь та навичок.

Зміст інформаційних завдань професійної діяльності економіста впливає з поняття завдання, як цілі за конкретних умов чи моделі ситуації, та пов'язане з поняттям інформації, як частини людського знання, яка використовується для активної дії, управління і самоврядування. Інформаційні завдання можна класифікувати, виходячи з характеристик інформаційних процесів отримання, зберігання, обробки і передачі

Інформаційно-аналітичні компетентності у професійній підготовці економіста

Види професійної діяльності	Вектори інформаційно-аналітичних компетентностей у професійній підготовці економіста				
	Пошукові	Зберігання	Розрахункові	Інтелектуальні	Інформаційно-комунікаційні
Розрахунково-аналітична	Отримання вихідних даних для проведення розрахунків і економічних соціально-економічних показників	Формування, ведення і зберігання бази даних економічної інформації, внесення змін в довідкову та нормативну інформацію	Розрахунок економічних та соціально-економічних показників на основі типових методик з урахуванням чинної нормативно-правової бази	Пошук рішень із забезпечення режиму економії, підвищення конкурентоспроможності продукції, продуктивності праці і зниження витрат на виробництво та реалізацію продукції	Підготовка і передача до відповідних джерел періодичної звітності в установлені строки
Контрольно-ревізійна	Продуктивне, повним розумінням читання текстів різного економічного змісту	Використання і поповнення бази даних нормативних показників	Співставлення нормативних і фактичних показників об'єкту контролю	Генерації оперативних вказівок про усунення виявлених порушень та недоліків	Взаємодія контрольно-ревізійними органами
Організаційно-управлінська	Отримання інформації з внутрішніх та зовнішніх джерел	Ведення та використання інформаційного поля управлінської діяльності	Підготовка прийняття рішень з питань організації управління й удосконалення діяльності підрозділів	Обґрунтування вибору управлінського рішення на основі критеріїв ефективності з урахуванням ризиків та можливих наслідків	Встановлення зв'язків з суспільством з метою відображення діяльності підприємства, організацій проведення переговорів
Науково-методична	Відбір співставних груп об'єктів для проведення експерименту	Використання сховищ науково-дослідницьких і методичних джерел	Побудова стандартних моделей процесів, явищ та об'єктів, що відносяться до сфери професійної діяльності	Аналіз та інтерпретація показників, що характеризують соціально-економічні процеси і явища в країні та світі	Подання результатів роботи, письмовий виклад інформації дотриманням норм передачі інформації
Педагогічна	Бібліографічний пошук, відбір інформації з різних джерел	Використання баз даних науково-дослідної та педагогічної літератури	Прогноз сценаріїв взаємодії суб'єктів педагогічного процесу	Передача інформації засобами речової діяльності	

інформації. Під отриманням інформації розуміють сукупність логічних і технічних операцій з даними, які відповідають запиту споживача. Зберігання інформації складається з накопичення, розміщення та способів отримання доступу до вже наявних сховищ.

Обробка інформації – процес перетворення інформації без зміни її якості. Продуктом передачі інформації є інформація, передана від джерела до споживача будь-яким способом передачі у вигляді повідомлення. Можна класифікувати економічні завдання, що підлягають автоматизації, за обсягом виконуваних логічних і обчислювальних операцій: управлінські та обчислювальні. Управлінські завдання призначені для підтримки управлінських функцій і характеризуються великим об'ємом вихідної інформації, обробка якої в основному відбувається за рахунок логічних операцій (сортування, групування, зчитування і перезапис даних з одних таблиць в інші і т.д.) і операцій введення-виводу. Обчислювальні завдання орієнтовані на пошук рішень різного роду рівнянь (диференціальних, алгебраїчних, стохастичних), пошук оптимальних рішень, управління рухом різних об'єктів і т.д. Виокремлюють також інформаційні завдання за характером обчислювальних процедур: - пошукові; - розрахункові (транзакційні); - аналітичні; - інтелектуальні.

Пошукові завдання спочатку виникли в бібліографічних, патентних, правових та інших сферах, однак розвиток електронного документообігу, а також глобальної, національних, регіональних, локальних та інших мереж, стимулювали розробку відповідних інструментальних засобів, що істотно вплинуло на статус економічних інформаційно-пошукових систем.

Клас розрахункових завдань в економіці є найбільш поширеним, оскільки включає завдання обробки обліково-звітної інформації, а також розробки планів, які базуються на оперативній і нормативно-довідковій інформації. Результати рішення задач призначені для складання різного роду звітів і звітності.

Аналітичні завдання призначені для отримання аналітичної інформації,

необхідної для прийняття рішень. Тут в основному виконуються зворотні обчислення, так як потрібно визначати нові вихідні умови господарювання, які дозволять отримати потрібні результати.

Клас інтелектуальних завдань орієнтується на використання досягнень в області штучного інтелекту, метою якого є розробка апаратно-програмних засобів, що дозволяють користувачеві програмного забезпечення ставити і вирішувати завдання, які вважаються інтелектуальними. Виділення інформаційних завдань і уточнення змісту видів діяльності економіста розкривають зміст кожного відповідно до виду його професійної діяльності (див. табл. 1) та інших фахових компетентностей:

1. Здатність виявляти закономірності функціонування сучасної економіки на мікро- та макрорівні.

2. Здатність використовувати, актуалізувати діючі нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність, розробляти внутрішні правові норми ведення бізнесу.

3. Розуміння основних особливостей провідних наукових шкіл та напрямів економічної науки.

4. Здатність описувати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних та прикладних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

5. Розуміння основних особливостей сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

6. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення економічних задач.

7. Здатність застосовувати комп'ютерні технології обробки даних для вирішення економічних завдань, здійснення аналізу інформації та підготовки аналітичних звітів.

8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері регулювання економічних та соціально-трудових відносин.

9. Здатність прогнозувати на основі стандартних теоретичних та економетричних моделей соціально-економічні процеси.

10. Навички використання сучасних джерел економічної, нормативно-правової, соціальної, управлінської, фінансово-облікової інформації для складання службових документів та аналітичних звітів.

11. Здатність використовувати статистико-аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування економічних рішень.

12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

13. Здатність визначати сегментацію ринку праці, структуру попиту та пропозиції, зайнятості та безробіття.

14. Здатність проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, стану функціональних підсистем підприємств, організацій та установ.

15. Здатність розробляти внутрішню регламентуючу документацію та заходи з формування й використання виробничого потенціалу підприємства, всіх видів ресурсів за різними сферами діяльності підприємства.

16. Здатність організації власної справи, формування підприємницького капіталу, ефективної управлінської діяльності, інновативності, лідерства та критичного мислення.

17. Розуміння закономірностей господарських процесуальних, трудових правовідносин та відносин в галузі державного управління, функціонування фінансового ринку.

18. Здатність організовувати системний і цілісний навчально-виховний процес; розробляти сучасні науково-методичні комплекси.

19. Здатність аналізувати, узагальнювати, використовувати і поширювати передовий педагогічний досвід; систематично підвищувати фахову педагогічну майстерність і кваліфікаційний рівень.

20. Здатність використовувати традиційні і сучасні форми, методи і прийоми навчання та виховання, їх дидактичні можливості; основні напрями і перспективи оновлення та розвитку національної освіти і педагогічної

науки; способи пошуку, систематизації, узагальнення та використання інформації.

21. Здатність проводити науково-дослідницьку та методичну роботу за фахом, готувати інформаційні та науково-методичні матеріали.

22. Здатність ефективного управління навчальною діяльністю, виходячи з психологічних особливостей її реалізації, фахової методики навчання, технологій і методики організації виховної роботи.

Таким чином, професійна підготовка за спеціальністю «Економіка», міждисциплінарний та інтегрований підхід до формування загальних і фахових компетентностей економіста-викладача передбачає генерування принципово нових масивів інформації, які необхідні для здійснення та управління ефективною економічною чи науково-педагогічною діяльністю. Це передбачає, у свою чергу, обробку не тільки концептуальної основи такої системи, але й використання сучасних ІТ-модулів та операційних платформ, що дозволяють моделювати стратегічно-орієнтовані показники, забезпечувати транспарентність інформації та конкурентоспроможність компаній в нових умовах управління і господарювання. Тому викладання професійно-орієнтованих курсів майбутнім економістам моделюється з модифікованими даними оцінки результативності та економічної ефективності: аналіз показників – розробка системи інформаційного забезпечення цілей управління – моніторинг показників стратегії розвитку бізнесу. Виявлення та прогнозування джерел підвищення економічної ефективності в умовах розвитку інформаційних технологій та економіки знань здійснюється за допомогою прогресивних інформаційних систем, таких як SAP (з нім. Systeme, Anwendungen, Produkte in der Datenverarbeitung – Системи, Прикладні модулі та продукти в області обробки даних) зі складенням Методики обліку витрат і визначення фінансових результатів. Подібні методики до теперішнього часу ґрунтуються на Activity Based Costing, Direct Costing й інших методологічних рекомендаціях, апробованих вітчизняними бізнес-структурами.

НАВЧАЛЬНО - МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ
ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ
БАКАЛАВРІВ І МАГІСТРІВ З ЕКОНОМІКИ**

Навчально-методичний посібник
для студентів галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
спеціальності 051 «Економіка» (Економічна теорія)

Авторський колектив: Прокопенко І.Ф. (кер. авт. кол.); Гончаров Д.О.;
Мельникова О.В.; Олійник О.В.; Олійник Ю.О.; Осьмірко І.В.;
Радченко Л.П.; Самарська О.І.; Сідельнікова В.К.; Сідельнікова І.В.;
Соляр В.В.; Шиловцева Н.В.

Відповідальний за випуск: В.В.Соляр

Комп'ютерна верстка – Л.П.Радченко

Відповідальність за дотримання вимог
академічної доброчесності несуть автори

Підписано до друку 10.06.2019. Формат 60x84 1/16. Папір офсет. Друк цифровий
Ум.друк. арк.9,4. Тираж 100 прим. Зам.10-06

**Видавництво та друк
ФОП Іванченко І.С.**

пр. Тракторобудівників, 89-а/62, м. Харків, 61135
тел.: +38 (050/093) 40-243-50.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4388 від 15.08.2012 р.

www.monograf.com.ua